

Beoordeling gezondheidseffecten door veehouderij

Bestemmingsplan herontwikkeling
Groenweg 5-7 Someren-Heide
gemeente Someren

Beoordeling gezondheidseffecten door veehouderij

Bestemmingsplan herontwikkeling Groeneweg 5-7
Someren-Heide, gemeente Someren

Rapportnummer: P199613.001.013/EVO

Initiatiefnemer: Heidechamp B.V.
de heer L.F.M. Knoops
Oude Goorenweg 4-6
5715 PH LIEROP

Opsteller: Evelyne van Overbeek

Status: Definitief

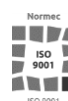
Versie: 31 augustus 2022

**Pouderoyen Tonnaer is een handelsnaam van
Pouderoyen BV**

Afz. St. Stevenskerkhof 2, 6511 VZ NIJMEGEN
T (024) 322 45 79

info@pouderoyentonnaer.nl
pouderoyentonnaer.nl

Op onze dienstverlening zijn de
DNR 2011 van toepassing die u vindt op
pouderoyentonnaer.nl

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2	Ligging plangebied en veehouderijen.....	4
3	Onderzoeken Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO).....	6
	3.1 VGO-onderzoeken	6
	3.2 Handreiking veehouderij en volksgezondheid 2.0	6
4	Geur.....	9
	4.1 Wet geurhinder en veehouderij en geurverordening	9
	4.2 Toets aanvaardbaar woon- en leefklimaat.....	11
5	Fijn stof.....	13
6	Endotoxinen.....	15
7	Geitenhouderijen	17
8	Conclusie	21
	Bijlagen	22

1 Inleiding

Dit onderzoek dient als bijlage bij de toelichting van het bestemmingsplan Herontwikkeling Groeneweg 5-7 in Someren-Heide. De planlocatie betreft een champignonkwekerij die niet meer voldoet aan de eisen. Vanuit een duurzaam financieel en ruimtelijk perspectief is het plan ontstaan om de locatie om te vormen tot woningbouwlocatie.

In Someren-Heide is behoefte aan oa. doorstroming op de woningmarkt en het aanbieden van woonruimte aan kleinere gezinsvormen. Enerzijds gaat het om ouderen en starters die binnen de gemeenschap willen blijven wonen. Anderzijds gaat het om een groeiende groep van expats, die werkzaam zijn binnen de bedrijfssectoren in de omgeving en Brainportregio en zich graag met hun gezin willen vestigen in de gemeente. Het woningbouwprogramma is afgestemd op een gemengde doelgroep. Er worden geen woningen of verblijfsobjecten gerealiseerd voor kwetsbare doelgroepen zoals kinderopvang, scholen, verpleeghuizen of ziekenhuizen.

Figuur 1: Gewenste herontwikkeling en woningbouwprogramma

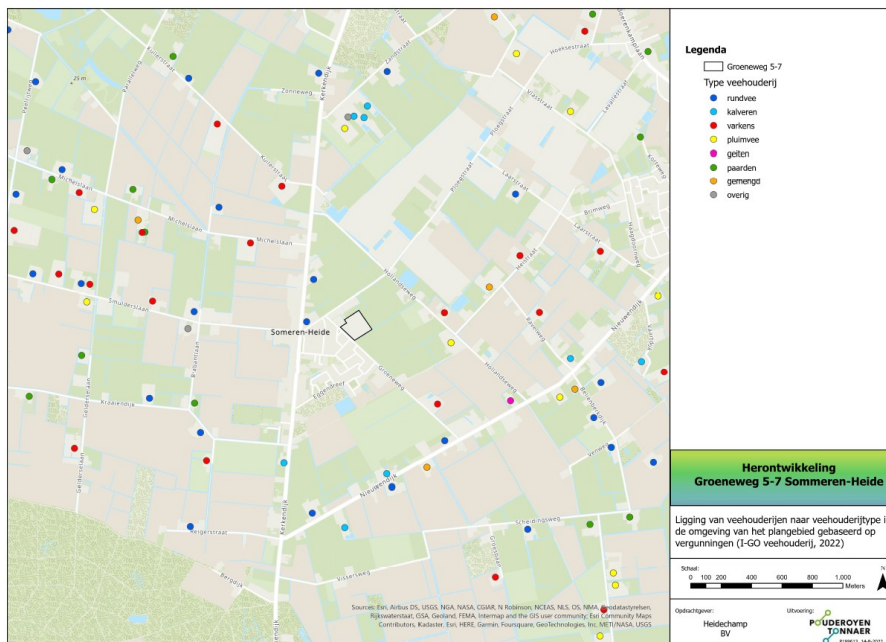
In dit onderzoek worden de gezondheidseffecten beoordeeld ten gevolge van stallen van veehouderijen. Voor het bestemmingsplan is het van belang te onderbouwen dat er sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat ter plaatse van de beoogde woningbouw (toets op een goede ruimtelijke ordening) en dat de rechten van de omliggende veehouders voldoende gerespecteerd worden (toets op de omgekeerde werking).

2 Ligging plangebied en veehouderijen

Het plangebied ligt aan de Groeneweg 5-7 aan de oostkant van de woonkern Someren-Heide en bestaat uit een champignonkwekerij met bedrijfswoning. Aan de zuidzijde ligt een grondwal met opgaand groen. Deze grondwal zal worden gesaneerd. Aan de zuid- en oostzijde zijn agrarische gronden ingericht als akkerland en grasland. Ten noord-westen van het plangebied ligt een lint met ruimte-voor-ruimte woningen (woon-werk kavels) en hiertussen ligt nog een tennisvereniging en een open terrein met aan de zuidzijde een robuuste groenstructuur. De ligging veehouderijen in de omgeving is weergegeven in Figuur 2.

Figuur 2: Luchtfoto met aanduiding plangebied Groeneweg 5-7

Figuur 3: Vergunde veehouderijen (naar type diersoort) in de omgeving van het plangebied.

Kaart ook bijgevoegd als Bijlage 1.

De veehouderijen in de omgeving die met name relevant zijn voor mogelijke gezondheidseffecten ter plaatse van de beoogde woningbouw zijn:

Tabel 1: Veehouderijen met mogelijke gezondheidseffecten binnen het plangebied

<i>Adres</i>	<i>Type</i>	<i>Afstand (ca.)</i>
Hollandseweg 15	vleesvarkens	430 m
Hollandseweg 16	vleeskuikens	500 m
Groeneweg 23	zeugen	655 m
Michelslaan 3	vleesvarkens	700 m
Heistraat 32	vleeskuikens	770 m
Kuilerstraat 3	vleesvarkens	850 m
Heistraat 26	vleesvarkens	1 km
Nieuwedijk 114	geiten	1 km
Zandstraat 99-101	vleeskuikens	1,1 km

(bron: Kaartbank Brabant en vergunningen I-GO veehouderij 2022)

3 Onderzoeken Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO)

3.1 VGO-onderzoeken

Het RIVM, Wageningen UR, IRAS en NIVEL hebben gezamenlijk het onderzoek “Veehouderij en Gezondheid van Omwonenden” (VGO I) uitgevoerd en in juli 2016 zijn de resultaten van dit onderzoek bekend gemaakt. In het VGO I is onderzocht of het wonen in de buurt van veehouderijen effect kan hebben op de gezondheid van de omwonenden. Aangetoond is dat mensen die rondom veehouderijen wonen minder astma en allergieën hebben, maar een verminderde longfunctie kunnen hebben.

In het vervolgonderzoek “Veehouderij en gezondheid omwonenden (aanvullende studies)” (VGO II) van juni 2017 worden de resultaten uit het VGO I bevestigd en een statistisch significante relatie gevonden tussen het wonen nabij een geitenhouderij (variërend van 1,5 tot 2 kilometer) en een verhoogd risico op het krijgen van longontsteking. Er zijn sterke aanwijzingen dat de emissies van fijnstof en endotoxine door pluimveehouderijen een rol spelen bij dit verhoogde risico.

Op 22 oktober 2018 is het deelrapport ‘Longontsteking in de nabijheid van geiten- en pluimveehouderijen; actualisering van gegevens uit huisartsenpraktijken 2014-2016’ aan de Tweede kamer aangeboden. De resultaten wijzen op een associatie tussen het wonen in nabijheid van een geitenhouderij en een verhoogd risico op longontsteking. Ten aanzien van pluimvee en andere diersoorten zijn geen consistente verbanden gevonden met longontsteking.

Vanwege de onduidelijkheid rondom de causaliteit heeft het Ministerie van LNV opdracht gegeven tot deelonderzoeken (VGO III). Het gaat hierbij om de volgende onderzoeksvragen:

- Geldt ook voor andere regio’s (dan Brabant en Limburg) dat mensen die in de buurt van geiten- en pluimveehouderijen vaker met longontsteking worden gediagnostiseerd?
- Welke ziekteverwekkers veroorzaken longontstekingen in de omgeving van geitenhouderijen?
- Aan welke ziekteverwekkers worden geitenhouders blootgesteld?
- Komen ziekteverwekkers vaker voor op of rond bepaalde typen geitenhouderij?

Door de Covid-19 pandemie zijn de deelonderzoeken naar de gezondheidsrisico’s van geitenhouderijen vertraagd. Deze onderzoeken zijn niet voor eind 2024 afgerond.

3.2 Handreiking veehouderij en volksgezondheid 2.0

Om het bevoegd gezag te ondersteunen in de besluitvorming over veehouderijen in relatie tot de gezondheid van omwonenden is de Handreiking veehouderij en volksgezondheid 2.0 opgesteld. Om het bevoegd gezag te ondersteunen in de besluitvorming over veehouderijen in relatie tot de gezondheid van omwonenden, is de Handreiking veehouderij en volksgezondheid opgesteld.

De handreiking bevat een overzicht van de belangrijkste gevonden verbanden tussen veehouderijen en de gezondheid van omwonenden laat zien wat decentrale overheden kunnen doen om gezondheidsrisico's van veehouderijen mee te wegen in besluitvorming. Na het doorlopen van het stappenplan kan het advies zijn om een GGD-advies op te vragen. Dit stappenplan is in principe ook te gebruiken om voor ruimtelijke plannen na te gaan of er knelpunten zijn. In het stappenplan komen onderwerpen als geurhinder, fijnstof, endotoxine en veehouderijsectoren aan de orde. Navolgend wordt het stappenplan doorlopen. De bijbehorende gegevens zijn te vinden in de volgende paragrafen in dit rapport.

Beoordeling aan het stappenplan 2.0:

1. Endotoxinen (varkens-/pluimveehouderijen):

Omgevingsdienst beoordeelt aan de hand van het endotoxinen toetsingskader 1.0 dat de ontwikkeling NIET voldoet aan de endotoxinen richtafstand tussen een veehouderij en gevoelige bestemming. Het bevoegd gezag en ondernemer komen in een dialoog niet tot een goede oplossing om een beperking van de berekende endotoxinen-afstand te realiseren. Overige bedrijven: ga verder naar stap 2.

Antwoord: De woningbouwlocatie ligt buiten individuele en cumulatieve endotoxine-risicocontouren van veehouderijen in de omgeving. Geen noodzaak om GGD-advies te vragen.

2. Emissies:

Ontwikkeling leidt tot een toename in de emissie voor geur en/of fijnstof en/of ammoniak. Een toename van geur, fijnstof en/of ammoniak (via vorming van secundair fijnstof) kan mogelijk leiden tot een negatief effect op de volksgezondheid.

Antwoord: Het plan ziet niet toe op een veehouderij-activiteit en resulteert niet in een toename van emissies, dus geen noodzaak om advies te vragen aan de GGD.

3a Geur, toetsen aan aanvaardbaar woon-/leefklimaat a.d.h.v. wettelijk kader

3b geur, toetsen aan aanvaardbaar woon-/leefklimaat a.d.h.v. gezondheidkundige advieswaarde

Antwoord: De geurbelasting ter plaatse van geurgevoelige objecten is aanvaardbaar en voldoet aan het wettelijk kader, maar niet aan de gezondheidkundige advieswaarde voor de bebouwde kom (de grens aan de bestaande bebouwde kom). De GGD adviseert een GGD-advies op te vragen.

4a Binnen één veehouderij (1 adres of 1 ondernemer) worden bedrijfsmatig meerdere diersoorten gehouden.

4b De afstand tussen de inrichtingsgrenzen van een varkensbedrijf en een pluimveebedrijf bedraagt in de nieuwe situatie minder dan 100 meter.

Antwoord: Het plan ziet toe op het planologisch mogelijk maken van woningen, dus 4a en 4b zijn niet van toepassing. Er is geen noodzaak om advies te vragen aan GGD.

5a Geitenhouderij: Binnen afstand van 2 km liggen woon- en verblijfsruimten van derden.

5b Pluimveebedrijven: Binnen afstand van 1 km liggen woon- en verblijfsruimten van derden.

5c Overige veehouderij: Binnen afstand van 250 meter ligt de bebouwde kom.

Antwoord: De woningbouwlocatie ligt op ca. 500 meter van een pluimveehouderij en ca. 1 km van een geitenhouderij. De beoogde woningbouwlocatie ligt tegen de woonkern aan en kan na realisatie beschouwd worden als uitbreiding van de bebouwde kom. De woningbouwlocatie ligt op ca. 430 meter van een varkenshouderij en op ca. 235 m van een kleine melkrundveehouderij, echter deze ligt aan de andere kant van de bestaande bebouwde kom. Door de GGD wordt geadviseerd een GGD advies op te vragen.

6 Er is sprake van mestbe- of verwerking als nevenactiviteit of als zelfstandige activiteit.

Antwoord: Niet van toepassing, dus geen noodzaak om advies te vragen aan GGD.

7 Bij omwonenden is sprake van ongerustheid over de volksgezondheid;

Antwoord: vanwege de grote hoeveelheid veehouderijbedrijven in de omgeving van Someren-Heide is mogelijk sprake van ongerustheid over de gezondheidseffecten door veehouderijen. Omdat de woningbouwlocatie aan de huidige bebouwde kom grenst is er geen noodzaak een GGD advies te vragen.

Conclusie stappenplan Handreiking veehouderij en volksgezondheid 2.0: vanwege de geitenhouderij op 1 km afstand, de pluimveehouderij op 500 m afstand van de beoogde woningbouwlocatie, overschrijding van de gezondheidskundige advieswaarden voor geur en mogelijke ongerustheid bij bewoners in de bebouwde kom vanwege de grote hoeveelheid aan veehouderijen in de omgeving wordt door de GGD het opvragen van een GGD-advies geadviseerd.

Het bevoegd gezag heeft hierin beleidsvrijheid en kan een GGD-advies opvragen en deze meenemen in de overwegingen of medewerking kan worden verleend aan de beoogde ontwikkeling en/of er extra voorschriften moeten worden opgenomen. Het opvragen van een GGD-advies is niet verplicht. Dit is bevestigd in een RvS-uitspraak van 29 juni 2022 (Uitspraak 202104997/1/R2).

4 Geur

4.1 Wet geurhinder en veehouderij en geurverordening

In de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) is de systematiek vastgelegd hoe de geurhinder uit stallen van veehouderijen beoordeeld moet worden. Deze wet bevat geurnormen en vaste minimum afstanden waar veehouderijen aan moeten voldoen en maakt onderscheid tussen gebieden met veel veehouderijen (concentratiegebieden) en overige gebieden (niet-concentratiegebieden). De gemeente Asten ligt in een concentratiegebied. De Wgv beschermt geurgevoelige objecten tot een maximaal toegestaan niveau. De geurbelasting wordt uitgedrukt in Europese odour units per kuub lucht (OU_E/m^3). De wettelijke geurnormen voor concentratiegebieden:

- 3 OU_E/m^3 binnen de bebouwde kom
- 14 OU_E/m^3 buiten de bebouwde kom

De ligging van een geurgevoelig object binnen of buiten de bebouwde kom is mede bepalend voor de wettelijk geldende norm dan wel vaste afstand. In de toelichting van de Wgv is aangegeven dat de bebouwde kom bepaald wordt door de aard van de omgeving: “op korte afstand van elkaar gelegen bebouwing geconcentreerd tot een samenhangende structuur, dat overwegend een woon- en verblijfsfunctie heeft en waarin dus veel mensen per oppervlakte-eenheid daadwerkelijk wonen.” Het plangebied is te beschouwen als uitbreiding van de bebouwde kom van Someren-Heide.

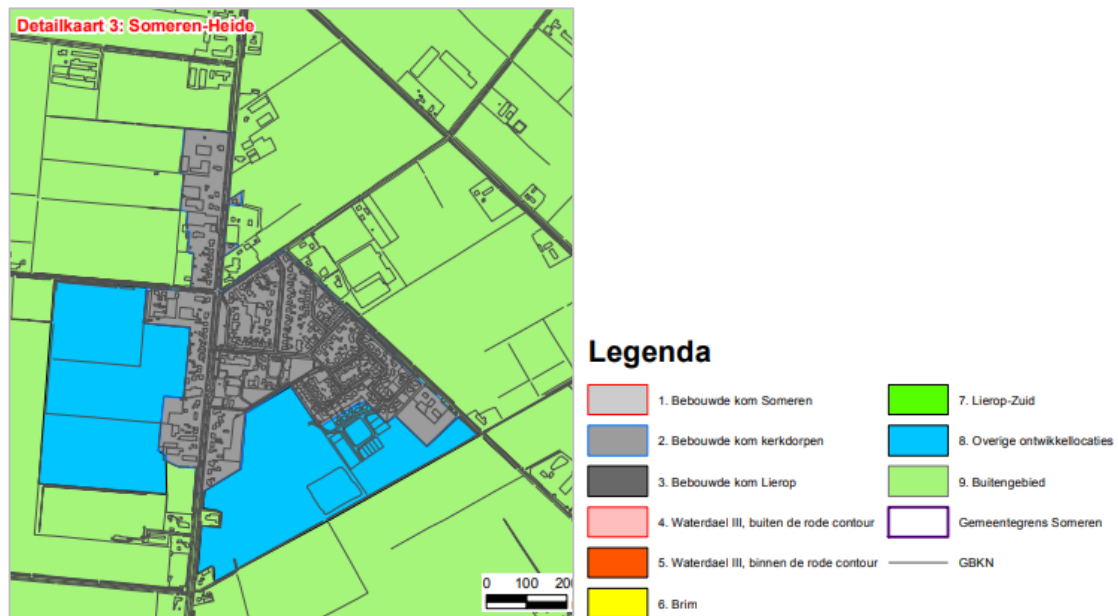
In de Wgv wordt onderscheidt gemaakt in twee soorten diercategorieën:

- dieren waarvoor een geuremissiefactor is vastgesteld (o.a. varkens, pluimvee, geiten en vleesvee). Deze geuremissiefactoren zijn opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv). Hiermee kan de geuremissie en de geurbelasting op een geurgevoelig object worden berekend en getoetst aan de geurnormen;
- dieren waarvoor geen geuremissiefactoren zijn vastgesteld (o.a. melkvee en paarden). Voor deze dieren gelden minimaal aan te houden vaste afstanden: 100 en 50 meter voor respectievelijk objecten binnen en buiten de bebouwde kom.

Een gemeente kan met een geurverordening binnen bepaalde bandbreedtes afwijken van de wettelijke geurnormen en vaste afstanden. De gemeente Someren heeft in 2010 (actualisatie in 2011) een geurverordening met afwijkende geurnormen voor geurgevoelige objecten vastgesteld. Voor onder andere de bebouwde kom van kerkdorpen inclusief inbreidingslocaties (gebied 2) geldt 3 OU_E/m^3 , voor overige ontwikkelingslocaties (gebied 8) geldt 6 OU_E/m^3 en voor het buitengebied (gebied 9) geldt 14 OU_E/m^3 . Het plangebied ligt in buitengebied (gebied 9), zie volgend figuur.

Binnen het plangebied geldt dus op basis van de geurverordening een geurnorm van 14 OU_E/m^3 . Doordat deze geurnorm is vastgesteld in de gemeentelijke geurverordening is het niet zo dat na realisatie van de woningbouw automatisch de geurnorm van 3,0 OU_E/m^3 voor kerkdorp Someren-Heide (gebied 2) gaat gelden. Als de gemeente aan deze woonwijk een zwaardere bescherming door middel van een lagere geurnorm wil toekennen, moeten ze hiervoor eerst de geurverordening wijzigen en in een geurgebiedsvisie onderzoeken of bestaande veehouderijen hierdoor niet in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt.

Voor dieren waarvoor geen geuremissiefactoren zijn vastgesteld gelden de wettelijke afstanden van minimaal 50 meter voor bebouwde kom en 100 meter buiten bebouwde kom. Binnen deze afstanden zijn geen veehouderijen aanwezig. Het plangebied ligt niet binnen een vaste afstandscontour van een veehouderij.

Figuur 4: Uitsnede Kaart bij geurverordening Someren 2010

Voor alle omliggende veehouderijen in de omgeving geldt dat er al bestaande woningen met dezelfde geurnorm op korte(re) afstand aanwezig zijn. Ook heeft de direct aangrenzende bebouwde kom van Someren-Heide een veel lagere voorgrondnorm van $3 \text{ OU}_E/\text{m}^3$. Zie de ligging in het volgend figuur.

Figuur 5: Woonbestemmingen (geel) rondom het plangebied (rode aanwijzer) en veehouderijen (blauwe stip)

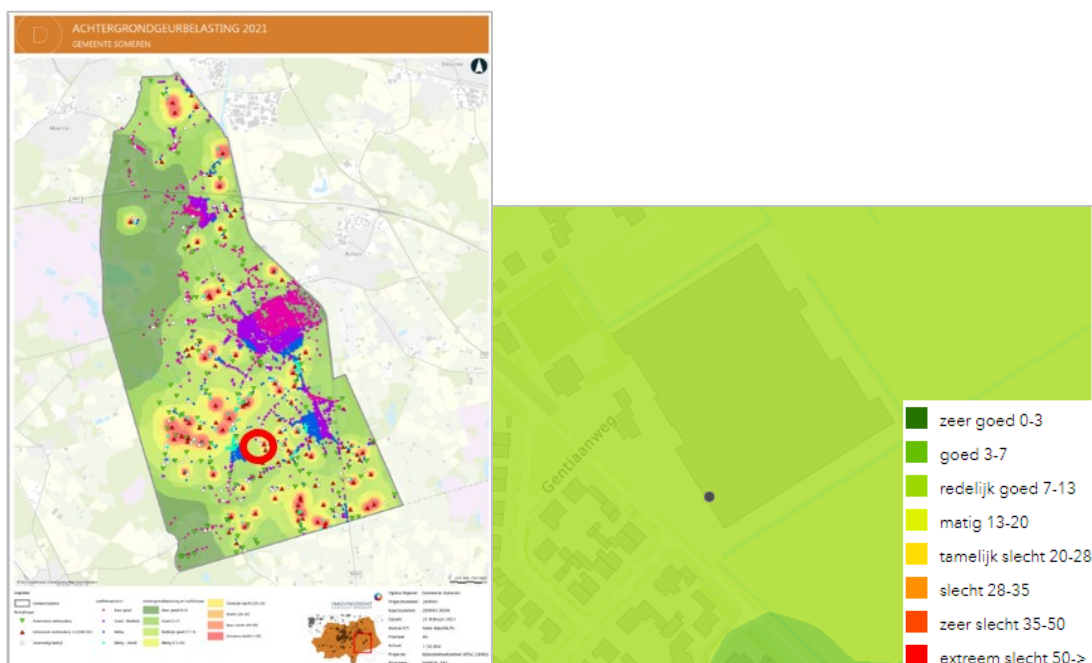
De veehouderijen in de omgeving worden ten aanzien van de voorgrondbelasting van geur beperkt door de bebouwde kom van Someren-Heide en naastgelegen woningen in het buitengebied. De nieuwe woningen binnen het plangebied zullen geen beperkende werking hebben voor de ontwikkelingsmogelijkheden van deze veehouderijen. Er is geen sprake van een zogenaamde omgekeerde werking ten aanzien van geur.

Zoals hiervoor al is vermeld kan de gemeente aan deze nieuwe woonwijk een zwaardere bescherming tegen geur toekennen, maar dan moeten ze hiervoor eerst de geurverordening wijzigen en in een geurgebiedsvisie onderzoeken of bestaande veehouderijen hierdoor niet in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden beperkt.

4.2 Toets aanvaardbaar woon- en leefklimaat

Het is aan een gemeente om een afweging te maken over de geaccepteerde geurhinder. Bij de beoordeling van de vraag of er bij de realisatie van een nieuw voor geurhinder gevoelig object sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat, is een afweging met betrekking tot de hoogte van de geurbelasting (en de daarmee samenhangende kans op hinder) in relatie tot de aard van het gebruik van belang. Ook de te verwachten ontwikkeling van de geurbelasting dient hierbij betrokken te worden. In het algemeen geldt dat een gemeente(raad) de nodige beleidsvrijheid heeft bij die afweging, mits die voldoende onderbouwd is.

Gebaseerd op een geurgebiedsvisie geeft de geurverordening een op de lokale belangen geënt toetsingskader voor enerzijds ruimtelijke ontwikkelingen, anderzijds voor de toets van omgevingsvergunningen. Het kaartbeeld met daarop de achtergrondconcentraties geeft een indicatief kader of milieugevoelige functies mogelijk zijn.

Figuur 6: Achtergrondgeurbelasting Someren 2021 (rechts ingezoomd op het plangebied)

Uit de achtergrondgeurbelastingkaart 2021 van de gemeente Someren blijkt dat ter plaatse van het plangebied sprake is van een 'redelijk goed' leefklimaat (7-13 OU_E/m^3), zie voorgaande uitsnede van deze kaart. Het plangebied ligt verder op ongeveer 240 meter van de meest nabijgelegen veehouderij met dieren waarvoor alleen vaste afstanden gelden (melkvee).

Volgens de wettelijke kaders, het huidig gemeentelijk geurbeleid en doorvertaling van de geldende voorgrondnorm, is sprake van een aanvaardbaar leefklimaat voor deze nieuwe woningen in het buitengebied.

De GGD zal de nieuwe woonwijk als uitbreiding van de bebouwde kom beschouwen en een achtergrondbelasting van maximaal 5 OU_E/m^3 adviseren. De achtergrondbelasting overschrijdt deze gezondheidskundige advieswaarde, echter een dusdanig lage achtergrondbelasting is niet realistisch en niet haalbaar in een gebied met een hoge dichtheid aan intensieve veehouderijen zoals rondom Someren-Heide. Het is te beoordelen als aanvaardbaar dat in het plangebied sprake is van hetzelfde leefklimaat als in de direct aangrenzende woonkern Someren-Heide. Uiteindelijk is dit onderdeel van de (belangen)afweging die door de gemeenteraad moet worden gedaan. De gemeenteraad heeft ook de beleidsvrijheid in het - al dan niet – opvragen van een GGD-advies vanwege het overschrijden van de gezondheidskundige advieswaarde voor geur. Daarbij is het standpunt van de GGD in deze al bekend.

5 Fijn stof

In de toelichting van het bestemmingsplan wordt het aspect luchtkwaliteit in relatie tot het plan beoordeeld op aanvaardbaarheid. In dit hoofdstuk wordt alleen beoordeeld of er sprake kan zijn van verhoogde gezondheidsrisico's door fijnstof-uitstoot uit stallen van veehouderijen in de omgeving.

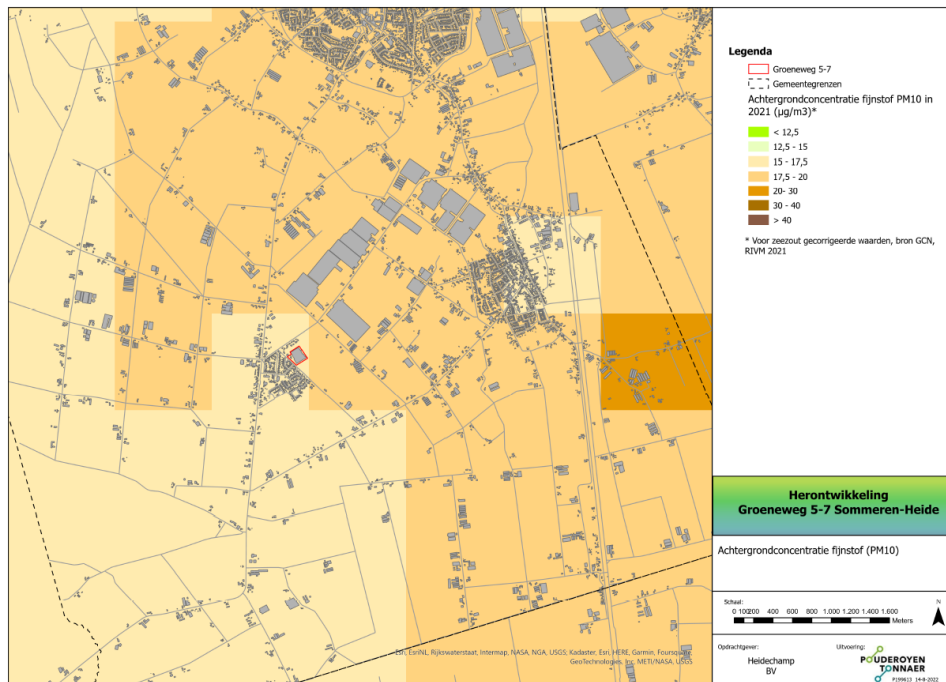
De wettelijke norm (EU-grenswaarde) voor fijnstof in de Wet milieubeheer ligt hoger dan de gezondheidkundige WHO-advieswaarde, zie tabel 3. De Europese grenswaarden voor de luchtkwaliteit zijn bedoeld om de gezondheid van de bevolking te beschermen. De WHO-richtlijnen zijn bedoeld voor beleidsvorming en om beleidsopties voor luchtkwaliteitsbeheer te ondersteunen. De EU-grenswaarden is een compromis tussen wat vanuit gezondheidsperspectief wenselijk is, wat technisch mogelijk is en wat economisch en politiek haalbaar is. Voor de relatie tussen de concentraties luchtverontreiniging en gezondheidseffecten, is er geen drempelwaarde bekend waaronder geen effecten optreden. Dus geldt: 'hoe schoner, hoe gezonder'.

Tabel 3: Toetsingskaders en normstellingen fijnstof PM10

PM10	Jaargemiddelde concentratie	40 µg/m ³	EU-grenswaarde Wet milieubeheer
PM10	24-uurgemiddelde (mag maximaal 35 keer per jaar worden overschreden) <i>Vertaling EU-norm max 35 overschrijdingsdagen 24-uurgemiddelde naar jaargemiddelde</i>	50 µg/m ³ 31,2 µg/m ³	EU-grenswaarde Wet milieubeheer
PM10	Jaargemiddelde concentratie	15 µg/m ³ <i>(was 20 µg/m³)</i>	WHO advieswaarde <i>(verlaagd in sept 2021)</i>
PM10	24-uurgemiddelde (3 a 4 overschrijdingen per jaar)	45 µg/m ³	WHO advieswaarde

De huidige achtergrondconcentratie fijnstof (PM₁₀) ligt binnen het plangebied rond de 15 tot 17,5 µg/m³ zonder zeezoutcorrectie (bron: Grootschalige Concentratiekaart Nederland, jaar 2020), zie figuur 5. Deze huidige achtergrondconcentratie ligt ver onder de wettelijke EU-grenswaarden en benadert zelfs de WHO-advieswaarde (gezondheidkundige advieswaarde).

De GGD hanteert ten aanzien van fijnstof uit voorzorg het advies om terughoudend te zijn met het plaatsen van gevoelige bestemmingen binnen 250 meter van een veehouderij. Het plangebied ligt op grotere afstand van veehouderijen, zie hoofdstuk 2 van dit rapport.

Figuur 5: Achtergrondconcentratie PM10 (bron: GCN, RIVM 2020). Kaart ook bijgevoegd als Bijlage 2.

Ter plaatse van het plangebied is gezien de lage achtergrondconcentratie fijnstof geen sprake van een verhoogd gezondheidsrisico ten gevolge van fijnstof (PM₁₀) door veehouderijen en vormt geen belemmering voor de beoogde planontwikkeling en omgekeerd ook niet voor de veehouderijen in de omgeving.

6 Endotoxinen

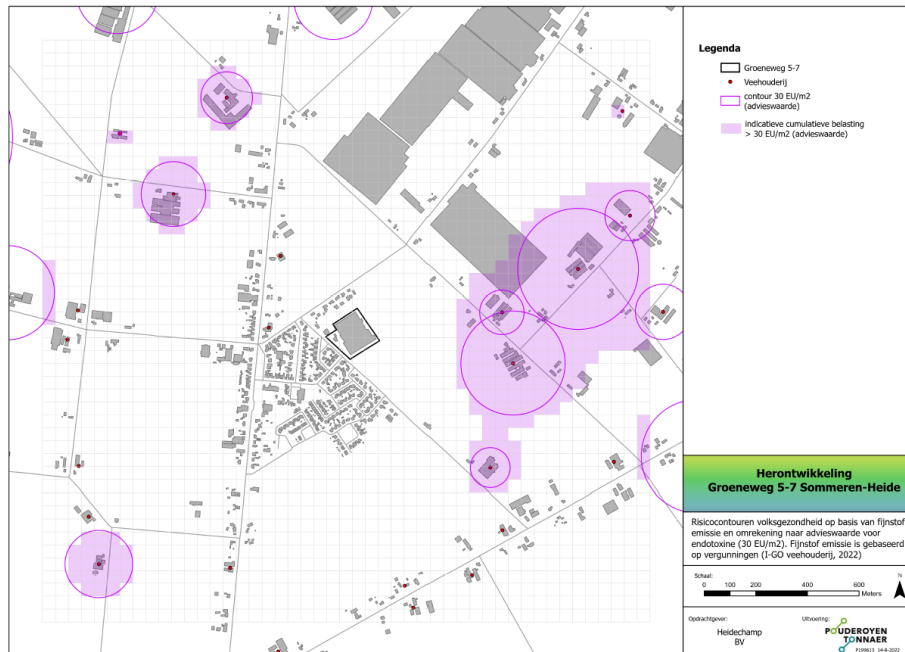
Tegelijk met het VGO-rapport is in juli 2016 het rapport 'Emissies van endotoxinen uit de veehouderij (fase 3a)' bekend gemaakt. Dit rapport beschrijft het resultaat van metingen aan de emissies van endotoxinen uit de veehouderij. Endotoxinen zijn deeltjes van de celwand van (dode) gramnegatieve bacteriën. Endotoxinen vormen een onderdeel van het fijn stof dat afkomstig is uit veehouderijen. Vooruitlopend op de ontwikkeling van een landelijk toetsingskader heeft het Ondersteuningsteam Veehouderij en Volksgezondheid de 'Notitie Handelingsperspectieven Veehouderij en Volksgezondheid: Endotoxine toetsingskader 1.0' (Toetsingskader endotoxinen) opgesteld. Uitgangspunt van het toetsingskader is de advieswaarde van de Gezondheidsraad van 30 EU/m³ voor endotoxinen. In het toetsingskader zijn afstanden bepaald die een te hoge blootstelling aan endotoxinen zullen voorkomen. Voor vleeskuikens, legkippen en vleesvarkens zijn afstandsgrafieken opgesteld, aan de hand waarvan op basis van de fijnstofemissie in kilogrammen per jaar kan worden bepaald welke afstand tot gevoelige objecten moet worden aangehouden.

Naast de individuele contouren per bedrijf moet ook de cumulatie met andere bedrijven in de omgeving betrokken worden in de beoordeling. In het toetsingskader is niet voorzien in een berekeningswijze voor cumulatie, zodat uitgegaan moet worden van een kwalitatieve beoordeling. Om toch een beeld te geven van de cumulatieve endotoxinen-blootstelling zijn de afstandsgrafieken voor een 30 EU/m³ belasting, d.w.z. de bij de grafieken behorende vergelijkingen, wiskundig vertaald naar formules. Met deze formules kan de belasting op een object door emissie van een veehouderij berekend worden. Dit geeft een indicatie van waar de advieswaarde van 30 EU/m³ mogelijk overschreden wordt.

Gehanteerde formules voor een indicatie van de concentratie endotoxinen o.b.v. fijn stof emissie:

De gehanteerde formules zijn hieronder weergegeven:	
Vleeskuikens	$afstand = 6.46065585 * (emissie^0.49242746)$
Leghennen	$afstand = 14.1291356 * (emissie^0.31511434)$
Vleesvarkens	$afstand = 60.0608184 * \ln(emissie) - 231.712643$
vleeskuikens	$belasting = (30 * emissie) / (e^{(\ln(afstand / 6.46065585) / 0.49242746)})$
leghennen	$belasting = (30 * emissie) / (e^{(\ln(afstand / 14.1291356) / 0.31511434)})$
vleesvarkens	$belasting = (30 * emissie) / (e^{((afstand + 231.712643) / 60.0608184)})$

In figuur 6 zijn de risicocontouren o.b.v. 30 EU/m³ per veehouderij weergegeven, berekend op basis van de fijn stof emissies van veehouderijen in de omgeving van het plangebied. De contouren van de veehouderijen liggen op grote afstand van elkaar en van het plangebied. In de omgeving van het plangebied is ook geen sprake van cumulatieve effecten.

Figuur 6: Endotoxine risicocontouren o.b.v. vergunde fijn stof emissies. Kaart ook bijgevoegd als Bijlage 3.

Het plangebied ligt op ruime afstand van de individuele en indicatieve cumulatieve endotoxine-risicocontouren van veehouderijen. Geconcludeerd wordt dat ter plaatse van het plangebied geen sprake is van gezondheidsrisico's ten gevolge van endotoxinen. Er is sprake van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat en het aspect endotoxinen vormt geen belemmering voor de beoogde planontwikkeling en omgekeerd ook niet voor de veehouderijen in de omgeving.

7 Geitenhouderijen

Uit de VGO-onderzoeken (toegelicht in hoofdstuk 3) volgt dat in de nabijheid van een geitenhouderij (afstand variërend van 1,5 km tot 2 km) sprake is van een verhoogd risico op longontsteking, dat groter wordt naarmate de afstand tot de geitenhouderij kleiner wordt. Waarom iemand longontsteking krijgt is van veel factoren afhankelijk en er is nog te weinig bekend over de rol van geitenhouderijen om uitspraken te kunnen doen over wat de nabijheid van geitenhouderij bij woningen precies betekent. Er zijn voor longontsteking een aantal medische oorzaken en risicofactoren bekend die los staan van de nabijheid van geitenhouderijen. De oorzaken zijn de diverse ziekteverwekkers (virussen en bacteriën) en de risicofactoren zijn onder meer eerdere infecties zoals een verkoudheid, onderliggende ziektes zoals diabetes of hartfalen, roken en het gebruik van alcohol, chronisch zuurstofgebrek en het gebruik van medicijnen die de weerstand onderdrukken. Onderzoekers van het RIVM geven aan dat het onwaarschijnlijk is dat de extra longontstekingen worden veroorzaakt door Q-koorts.

Het onderzoek VGO III geeft risicofactoren voor de afstand in stappen van 500 meter. Deze risicofactoren zijn via drie analysemethoden berekend. De drie groepen risicofactoren kunnen worden gemiddeld, omdat het onderzoek benadrukt dat er geen rangorde tussen de drie analysemethoden zit. De methodes vullen elkaar aan. Zichtbaar is dat er buiten de afstand van 500 meter een sterke daling van het risico optreedt die afvlakt op grotere afstand van een geitenhouderij, zie tabel 4. Dit betekent dat na 500 meter van een geitenhouderij al aanzienlijk minder extra risico bestaat dan daarbinnen. Het is verder niet zo dat er na 2 km geen risico meer bestaat, echter dit is de grootste onderzochte afstand. Windrichting is geen factor in het risico.

Afstand tot geitenhouderij	Gemiddelde regressie odds ratio
500 m	1.50
1000 m	1.23
1500 m	1.13
2000 m	1.10

Tabel 4: De gemiddelde regressie van de odds ratio in relatie tot afstand tot een geitenhouderij (bron: VGO III)
(Gemiddeld risico bij een bepaalde afstand. 1.50 betekent 50% meer risico. 1 betekent geen extra risico op longontsteking).

Geitenmoratorium provincie Noord-Brabant

Omdat uit de onderzoeken blijkt dat tot een afstand variërend van 1,5 tot 2 km rond geitenhouderijen een verhoogde kans op longontsteking bestaat hebben Provinciale Staten van Noord-Brabant besloten tot een moratorium op de geitenhouderij, om uitbreiden van dierenverblijven en omschakelen naar geitenhouderij tegen te gaan (zogenaamde 'geitenstop'). Het moratorium is een voorzorgmaatregel en is verwerkt in de Interim Omgevingsverordening Noord-Brabant (IOV). De provincie is voornemens dit moratorium te verlengen tot de deelonderzoeken van VGOIII afgerond zijn (eind 2024). Het doel van het geitenmoratorium is te voorkomen dat rond geitenhouderijen de gezondheidslast toeneemt en (nieuwe) knelpunten ontstaan.

Bij ruimtelijke besluiten – moet altijd worden afgewogen of er sprake is van een ‘goede ruimtelijke ordening’. Eén van de leidende principes van een goede ruimtelijke ordening is dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat geborgd moet zijn. Gezondheid is hier een belangrijk onderdeel van. Het is uit voorzorg niet gewenst om nieuwe woningen te bouwen binnen 2 km rond geitenhouderijen met meer dan 50 geiten, uit voorzorg om gezondheidsrisico’s voor toekomstige bewoners te voorkomen. Dit is de insteek die wordt verwoord in de memo “Verordening ruimte Noord-Brabant en geitenhouderijen”, opgesteld door het Ondersteuningsteam Veehouderij en Volksgezondheid in opdracht van het BPO speerpunt Veehouderij (gepubliceerd op 17 oktober 2017). De memo geeft echter ook aan dat het aan het gemeentebestuur is om bij de besluitvorming over ruimtelijke plannen een belangenafweging te maken.

Het instellen van een bouwstop voor de geitenbedrijf is een proportionele maatregel. Maar een verbod op nieuwbouw van woningen binnen 1,5 tot 2 km van een geitenbedrijf kan als niet-proportioneel worden aangemerkt. Als uit nieuwe (deel)onderzoeken zou blijken dat de gezondheidsrisico’s groter zijn dan bekend is, zal een sanering van het geitenbedrijf eerder een proportionele maatregel zijn dan de sanering van (bestaande) woningen in de omgeving van het geitenbedrijf zoals woningen in het buitengebied en woningen in de bebouwde kom van Asten.

Jurisprudentie geitenhouderij en woningbouwplannen

Op 29 juni 2022 heeft de Raad van State een bestemmingsplan voor een woonwijk binnen 2 km van een geitenhouderij in stand gelaten, zonder een GGD-advies op te vragen (Uitspraak 202104997/1/R2). Uit deze uitspraak volgt dat het niet verplicht is een GGD-advies op te vragen. Het aspect gezondheid en geitenhouderijen was wel meegenomen in de afwegingen, maar de Raad heeft hierin betrokken dat er geen aantoonbaar bewijs is dat toekomstige bewoners van het plangebied specifieke gezondheidsrisico's lopen vanwege geitenhouderijen. Volgens de raad is het aspect gezondheid in voldoende mate onderzocht en wordt het eventuele risico aanvaardbaar geacht. Verder wordt gewezen op de aanzienlijke woningbehoefte, waaraan invulling gegeven moet worden. Om de leefbaarheid van de betreffende kleine woonkern in stand te kunnen houden en de doelstellingen in het woningbouwprogramma te kunnen halen. De Raad weegt dit belang zwaarder dan het belang van het gevrijwaard blijven van eventuele gezondheidsrisico’s vanwege geitenhouderijen. De Afdeling ziet geen grond voor het oordeel dat de Raad niet tot deze afweging mocht komen en stelt dat het besluit van een deugdelijke motivering is voorzien.

Geitenhouderij in de omgeving van het plangebied

Op circa 1 km vanaf het plangebied ligt het bestemmingsvlak van geitenhouderij Nieuwedijk 114. Binnen 2 km liggen geen andere geitenhouderijen.

Het is niet mogelijk één veilige afstand tot deze geitenhouderij aan te geven. De Gezondheidsraad geeft aan dat hiervoor geen wetenschappelijke onderbouwing is. Zodra de onderzoeken duidelijkheid geven over de oorzaak van de extra gezondheidsrisico’s bij geitenhouderijen kunnen specifieke maatregelen worden ingezet om het risico voor omwonenden te doen verminderen. Naar verwachting zijn de onderzoeken pas eind 2024 afgerond.

Geitenhouderijen zijn in vergelijking met pluimvee-, varkens- en rundveebedrijven geen grote bronnen van emissies van fijn stof (PM₁₀). Uit imissieberekeningen die de GGD heeft uitgevoerd blijkt dat de concentratie fijn stof binnen de eerste 200-300 meter al daalt tot het achtergrondniveau. Dit geldt onder verschillende voorwaarden, zoals ruwheid, beginconcentratie en windrichting. De bijdrage van de geitenhouderij aan de fijn stof achtergrondconcentratie ter plaatse van het plangebied is, gezien de afstand van 1 km en aanwezigheid van bestaande woningen tussen de geitenhouderij en het plangebied, te beschouwen als verwaarloosbaar.

Q-koorts is een infectieziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen. Q-koorts wordt veroorzaakt door de *Coxiella burnetii*, verder aangeduid als Q-koorts bacterie. Besmetting ontstaat meestal door inademen van lucht waar de bacterie in zit. Q-koorts is in principe niet overdraagbaar van mens op mens. Op dit moment is het onwaarschijnlijk dat een omwonende Q-koorts vanuit een geitenbedrijf oploopt. Alle geiten op bedrijven met meer dan 50 dieren worden verplicht gevaccineerd tegen Q-koorts en er mogen geen ongevaccineerde dieren worden aangevoerd. Om de aanwezigheid van de Q-koorts bacterie op een bedrijf te monitoren wordt de tankmelk door de Gezondheidsdienst voor Dieren gecontroleerd. Sinds juli 2016 is de Q-koorts bacterie op geen enkel bedrijf in de melk aangetroffen. De Q-koorts bacterie is nog wel in het milieu aanwezig. Herkauwers zijn de belangrijkste gastheren van de Q-koorts bacterie, maar ook andere diersoorten kunnen besmet raken en de bacterie verspreiden. Daardoor kunnen incidentele besmettingen nog wel voorkomen. Dit gegeven staat echter los van geitenhouderijen. Een infectie kan op geitenhouderijen alleen nog uit de omgeving komen en zal in dat geval slechts een of enkele gevaccineerde geiten betreffen. Daarom is het onwaarschijnlijk dat een omwonende vandaag de dag Q-koorts krijgt vanuit een geitenbedrijf.

Het is ook onwaarschijnlijk dat omwonenden door opslag of afvoer van geitenmest worden besmet. Mest uit geitenstallen moet of direct in een afgedekte vrachtwagen naar een erkend composteerbedrijf worden afgevoerd of minstens 30 dagen afgedekt worden opgeslagen. Afdekken zorgt voor een composteringsproces waardoor de temperatuur van de mest zo ver stijgt dat Q-koorts bacteriën die eventueel in de mest zouden zitten het niet overleven.

Besmetting met Q-koorts vanuit een geitenbedrijf is door verplicht vaccineren en andere wettelijke verplichtingen binnen de geitenhouderij onwaarschijnlijk geworden. Geconcludeerd wordt dat het aspect Q-koorts geen (verhoogd) gezondheidsrisico vormt.

Het gemeentebestuur dient de aanvaardbaarheid te beoordelen en een belangenafweging te maken. Door een beperkt aantal extra woningen toe te staan direct aangrenzend aan de bestaande bebouwde kom van Someren-heide, op 1 km van een geitenhouderij, neemt het aantal blootgestelden en daarmee het risico op longontstekingen minimaal toe. Verder zijn er geen andere verhoogde gezondheidsrisico's door veehouderijen.

Gelet op de ligging en omvang van plangebied is de verhoging van het risico op longontsteking door de toename van het aantal mensen dat blootgesteld ten gevolge van het woningbouwplan zeer klein. Er is gezien de ligging van het plangebied en de bestaande woonkern t.o.v. deze geitenhouderij dan ook geen sprake van een omgekeerde werking.

Ten aanzien van het zeer beperkt verhoogde risico voor een beperkte toename van het aantal blootgestelden, dient ook mee afgewogen te worden dat het bestemmingsplan geen planologisch kader biedt voor de realisatie van scholen, kinderopvang of zorginstellingen (geen kwetsbare groepen). En ook de woningbouwopgave moet betrokken worden in de afweging. Het kunnen blijven wonen in de eigen omgeving wordt namelijk ook als een belangrijk onderdeel van positieve gezondheid gezien en de deelonderzoeken zijn inmiddels dusdanig vertraagd dat het uit voorzorg op slot houden van de mogelijkheden voor woningbouw de woningbouwbehoefte onevenredig in de weg staat.

Het is aan het gemeentebestuur om bij de besluitvorming over het bestemmingsplan een belangenafweging te maken. De volgende punten dienen betrokken te worden in deze afweging:

- Gelet op de afstand van minimaal 1 km tussen het plangebied en geitenhouderijen is de verhoging van het risico op longontsteking door de toename van het aantal mensen dat blootgesteld ten gevolge van het woningbouwplan zeer klein. Zeker in verhouding met de omvang van de reeds bestaande woonkern Someren-Heide.
- Het bestemmingsplan biedt geen planologisch kader voor de realisatie van scholen, kinderopvang of zorginstellingen (geen kwetsbare groepen).
- Er zijn geen andere verhoogde gezondheidsrisico's voor het plangebied door veehouderijen.
- Het provinciale geitenmoratorium bevat een verbod op uitbreiding en oprichting van geitenhouderijen, waardoor een toename van het blootstellingsrisico in het plangebied door bedrijfsontwikkeling van geitenhouderijen in ieder geval niet mogelijk is.
- Er is sprake van een woningbouwopgave. Het kunnen blijven wonen in de eigen omgeving wordt ook als een belangrijk onderdeel van positieve gezondheid gezien.
- Een verbod op woningbouw binnen 1,5 tot 2 km van een geitenbedrijf kan als niet-proportioneel aangemerkt worden. Als uit nieuwe onderzoeken zou blijken dat de gezondheidsrisico's groter zijn dan nu bekend is, zal een sanering van het geitenbedrijf eerder een proportionele maatregel zijn dan de sanering van (bestaande) woningen in de omgeving van het geitenbedrijf.

8 Conclusie

Bij ruimtelijke besluiten moet worden afgewogen of er sprake is van een 'goede ruimtelijke ordening'. Eén van de leidende principes van een goede ruimtelijke ordening is dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat geborgd moet zijn. Gezondheid is hier een belangrijk onderdeel van. Geur, fijnstof, endotoxinen en geiten kunnen mogelijk leiden tot een verhoogd gezondheidsrisico voor omwonenden.

Uit het stappenplan in de Handreiking veehouderij en volksgezondheid 2.0 adviseert de GGD om een GGD-advies op te vragen vanwege een geitenhouderij op 1km een pluimveehouderij op 500m en overschrijding van de gezondheidskundige advieswaarde voor de achtergrondbelasting van geur. De gemeente heeft hierin beleidsvrijheid en kan een GGD-advies opvragen en deze meenemen in de belangenafweging en besluitvorming.

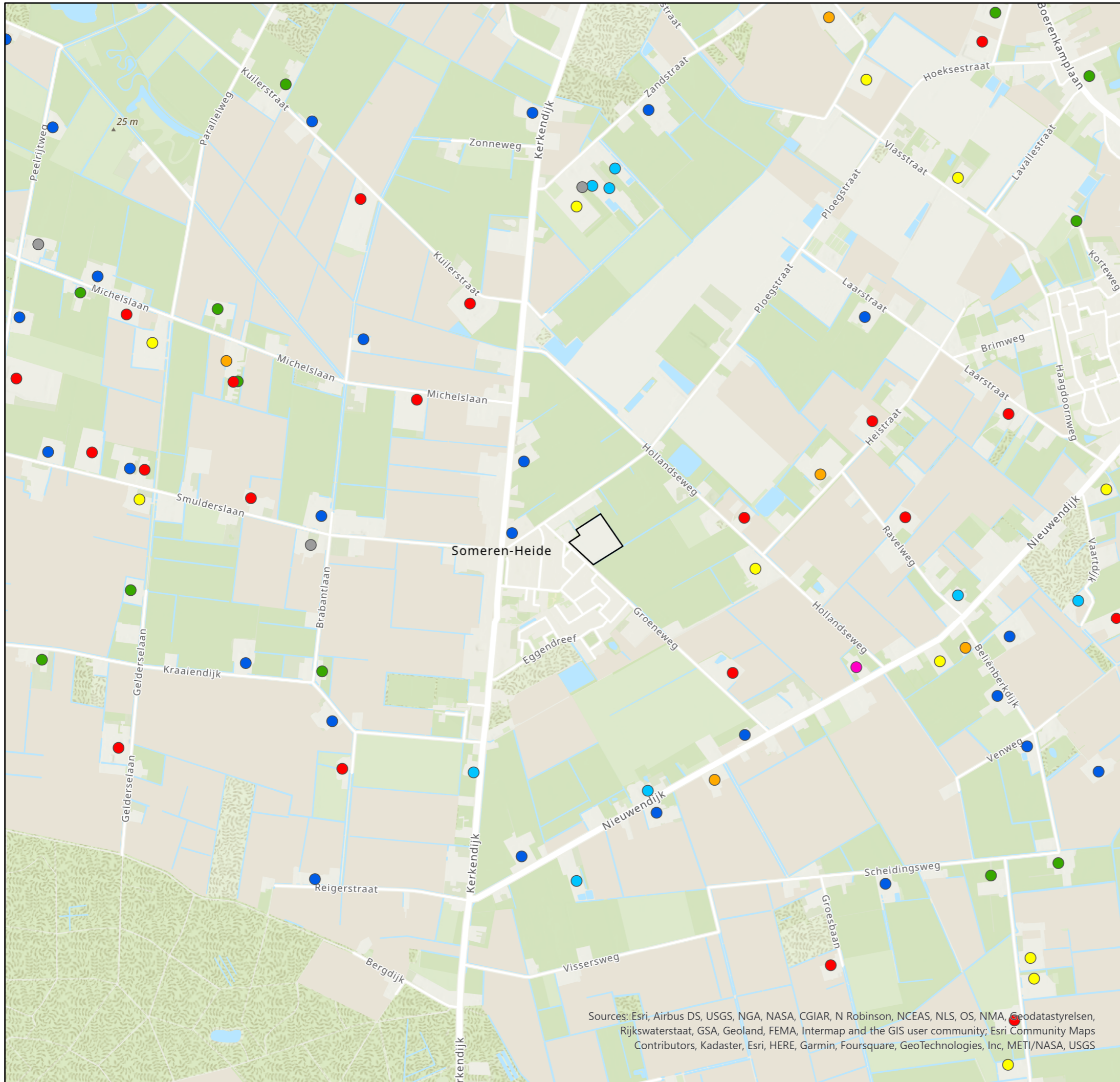
Uit dit onderzoek naar gezondheidseffecten door veehouderijen volgt dat ten aanzien van gezondheidseffecten door veehouderijen ter plaatse van het plangebied sprake is van een aanvaardbaar leefklimaat en veehouderijen in de omgeving worden door de beoogde woningbouwontwikkeling niet in hun belangen geschaadt (geen sprake van een omgekeerde werking).

Bijlagen

Bijlage 1: Kaart ligging veehouderijen

Bijlage 2: Kaart achtergrondconcentratie fijnstof (GCN)

Bijlage 3: Kaart indicatieve risicocontouren endotoxinen

Legenda

□ Groeneweg 5-7

Type veehouderij

- rundvee
- kalveren
- varkens
- pluimvee
- geiten
- paarden
- gemengd
- overig

**Herontwikkeling
Groeneweg 5-7 Someren-Heide**

Ligging van veehouderijen naar veehouderijtype in de omgeving van het plangebied gebaseerd op vergunningen (I-GO veehouderij, 2022)

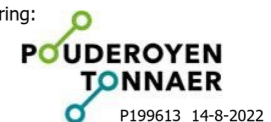

Sources: Esri, Airbus DS, USGS, NGA, NASA, CGIAR, N Robinson, NCEAS, NLS, OS, NMA, Geodatastyrelsen, Rijkswaterstaat, GSA, Geoland, FEMA, Intermap and the GIS user community; Esri Community Maps Contributors, Kadaster, Esri, HERE, Garmin, Foursquare, GeoTechnologies, Inc, METI/NASA, USGS

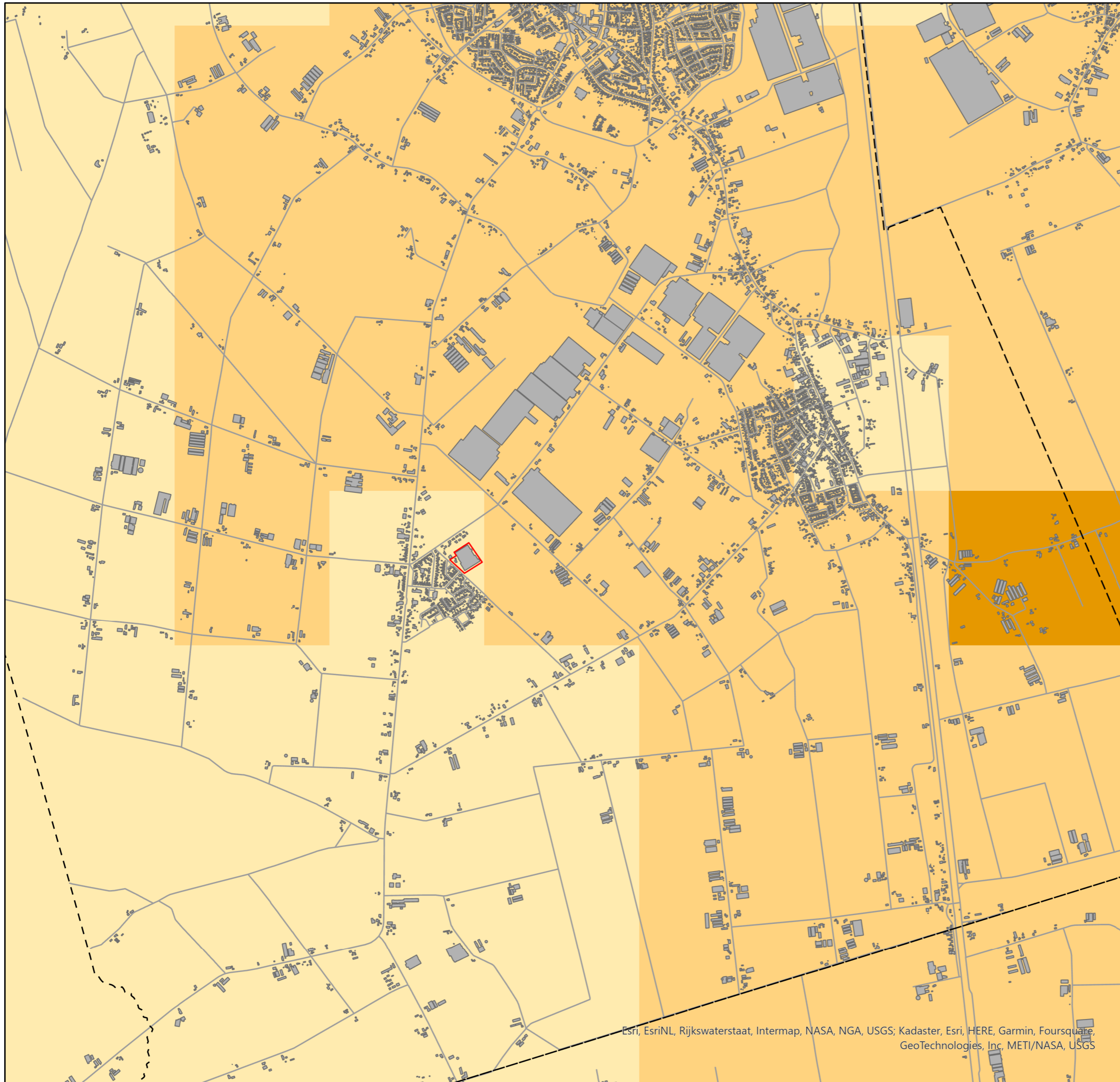
Opdrachtgever:

Heidechamp
BV

Uitvoering:

P199613 14-8-2022

Legenda

- Groeneweg 5-7
- Gemeentegrenzen

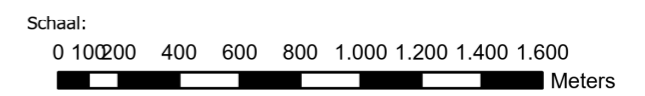
Achtergrondconcentratie fijnstof PM10 in 2021 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)*

- < 12,5
- 12,5 - 15
- 15 - 17,5
- 17,5 - 20
- 20- 30
- 30 - 40
- > 40

* Voor zeezout gecorrigeerde waarden, bron GCN, RIVM 2021

**Herontwikkeling
Groeneweg 5-7 Sommeren-Heide**

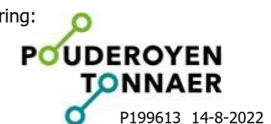
Achtergrondconcentratie fijnstof (PM10)

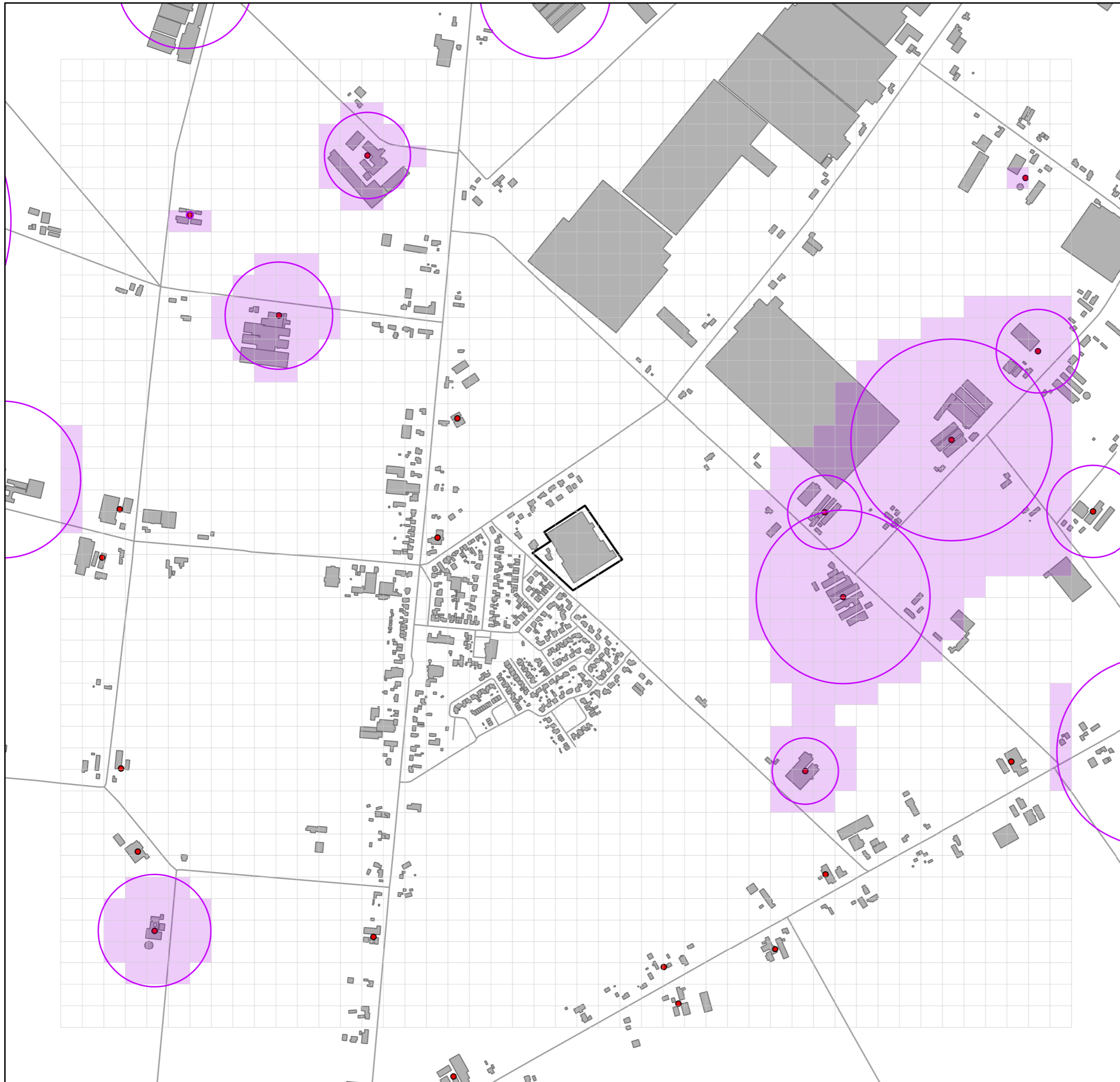

Opdrachtgever:

**Heidechamp
BV**

Uitvoering:

Legenda

- Groeneweg 5-7
- Veehouderij
- contour 30 EU/m2 (advieswaarde)
- indicatieve cumulatieve belasting > 30 EU/m2 (advieswaarde)

**Herontwikkeling
Groeneweg 5-7 Sommeren-Heide**

Risicocontouren volksgezondheid op basis van fijnstof emissie en omrekening naar advieswaarde voor endotoxine (30 EU/m2). Fijnstof emissie is gebaseerd op vergunningen (I-GO veehouderij, 2022)

